

“ERTA TA’LIM”DA ONANING ROLI MUHIM

Ashirova O‘g‘iloy Abduvali qizi

Guliston davlat universiteti magistranti

Annotatsiya: biz ko‘pincha bola tug‘ilganidan boshlab uning jismoniy rivojlanishiga ko‘proq e‘tibor beramiz. Bu yaxshi albatta, lekin jismoniy rivojlanish bilan bir qatorda uning aqlini ham rivojlantirib borishimiz kerak. Bu maqolada bolalarni aqliy rivojlantirishda erta ta‘lim asoslari hamda bu ta‘limni beradigan onalar haqida so‘z boradi. Ota- onalarga bu borada tavsiyalar berilgan. Erta ta‘limda onaning roli ahamiyatli ekanligi ta‘kidlangan. Maqolada yana onalar uchun mo‘ljallangan “Onalar maktabi” loyihasi haqida ham ma‘lumot berilgan. Bu loyiha orqali onalar uch yoshgacha bo‘lgan bolasini ta‘lim va tarbiyasida nimalarga e‘tibor berishi kerakligi haqidagi bilimlarga ega bo‘lishadi. Uch yoshgacha bolalar ta‘lim-tarbiyasini biz “Erta ta‘lim” deb atasak bo‘ladi.

Kalit so‘zlar: erta ta‘lim, aqliy rivojlanish, bola tarbiyasi, erta rivojlanish, “Onalar maktabi”, o‘qitish uslubi, loyiha.

Erta rivojlanish deganda ba‘zi ota- onalar “Erta ta‘lim buyuk daholarni tarbiyalaydigan ta‘lim” deb o‘ylashadi hamda bola uch yoshga to‘lgandan keyin unga boshlang‘ich maktabda o‘qitiladigan narsalarni o‘rgatadilar. Bu tamomila noto‘g‘ridir. Chunki yaxshi inson sifatida tarbiya qilishni unutgan holda boladan daho yaratib bo‘lmaydi. Biz uch yoshgacha, bola miyasi nodir qobiliyatlarga ega bo‘lganida unga e‘tibor berishimiz maqsadga muvofiqdir.

Erta ta‘lim berish degani chaqaloqlarni raqamlar va har xil ma‘lumotlar bilan majburan aqliy rivojlantirishga erishish degani emas, albatta. Asosiysi, hamma tajriba va ta‘lim usullarini “o‘z vaqtida” qo‘llay olishdadir. Erta ta‘limni bolani doimo

yonida bo‘ladigan onadan boshqa hech kim uddalay olmaydi, aynan ona bola tarbiyasidagi “kerakli vaqt”ni aniq his qiladi.

Kuzatuvlarim natijasida shunga ayon bo‘ldimki, bizda ko‘pgina onalar bola tug‘ilganidan boshlab, uning hohishlarini bajarib, uni erkalatib o‘stiradilar, bog‘cha yoki maktab yoshiga yetganida esa birdan o‘zgarib uni tarbiyalashga, unga bir narsalarni o‘rgatishga kirishadilar. Bu bolaga yomon ta’sir qiladi, bolaga boshidan muloyim va mehribon bo‘lgan ona, qattiqqo‘l bo‘lib qolsa, u: “Ota- onam meni yomon ko‘rib qolgan” deb o‘ylashi, o‘zini aybdor his qilishi mumkin. Aslida buning teskarisi bo‘lishi kerak. Bola tug‘ilgan ilk yillarda ona farzandini muloyimlik, o‘rni kelsa, qattiqqo‘llik bilan bo‘lsa ham to‘g‘ri tarbiya qilmog‘i kerak. Bu borada “erta ta’lim” usullaridan foydalanish yaxshi samara beradi.

Ona uchun eng muhim vazifa bola tarbiyasidir. Hozirgi zamonaviy onalar siyqasi chiqqan, eskicha tarbiya usullaridan foydalanishi emas, balki o‘zlarining shaxsiy yondashuvini ishlab chiqishlari kerak. Ona nafaqat tarbiyachi balki, shifokor, dizayner, diyetolog, ma’naviy murabbiy, pedagog, psixolog bilimlariga ham ega bo‘lsa farzandi kelajagi uchun foydali bo‘ladi.

Erta ta’limga hozirgi kunda ham qarshi fikr bildiruvchilar bor, kichik bolalarga biror narsa o‘rgatish befoyda degan fikrlar keng tarqalgan. Bola katta bo‘lib, o‘zini eplashni boshlagandan keyin ota- onalar turli xil yo‘llar bilan uni tarbiya qila boshlaydilar, farzandining ta’limiga e’tibor qaratib, u bilan shug‘ullanadilar. Ota- onalar shunday yondashuvga ko‘nikib qolganlar. Lekin men zamonaviy ona sifatida bunday yondashuvga qarshiman. Ammo, mavjud tizimni isloh qilish – murakkab masala. Biroq bu holatga e’tiborsiz, hech narsa qilmay qarab tura olmayman. Men salkam 5 yildan beri maktabgacha ta’lim tizimi sohasi ichida yurgan kuzatuvchi talabaman, mutaxassisligimdan kelib chiqib, yosh bolalarni ta’lim va tarbiyasiga katta e’tibor qaratganman, ayniqsa, bolalarni aqliy rivojlantirishga, bu sohada chet el tajribasini ham o‘rganmoqdaman. Bu borada yaqinda “Onalar maktabi” loyihasini ishlab chiqdim. Bu loyiha orqali eskirgan tizimni o‘zgartirishga o‘z hissamni qo‘shishni xohladim. Istardimki, barcha ota- onalar bu loyihada ishtirok

etib, o‘zlariga kerakli bilimlarni olsinlar va farzandlarini yetuk shaxs qilib tarbiyalashda foydalansinlar. Farzandi haqida u hali kichik va hech narsani tushunmaydi deb o‘ylaydigan onalar “Onalar maktabi”ni muvaffaqiyatli tugatganlaridan so‘ng, qanchalar xato o‘ylaganliklarini tushunib yetishadi.

Bizda ko‘pchilik onalar o‘zining onalik bilimini oshirishga deyarli mablag‘ sarflashmaydi. Shuni inobatga olib, “Onalar maktabi” loyihasini bepul ijtimoiy loyiha qilib yaratdim. Bu maktabda barcha onalar bepul o‘qishlari mumkin. Bu loyihadan asosiy ko‘zlangan maqsad yurtimiz kelajagi, uning ravnaqi uchun o‘zining munosib hissasini qo‘sholadigan teran fikrli, o‘ziga ishongan, mustaqil, iste’dodli, yutuk farzandlarni kamolga yetkazish, bu ishni amalga oshirishda ularning onalarini o‘qitib, ulardagi kamchiliklarni amalga oshirib bartaraf etamiz. Bola ikki yoshga qadar qanday tarbiya qilinishi uning kelajagini belgilab beradi. Shuning uchun bu davrda ona o‘z farzandining tarbiyasiga jiddiy qarashi muhim hisoblanadi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsam, bola bir yoshga to‘lgunga qadar ya‘ni unda “men” tuyg‘usi paydo bo‘lishidan oldin, uni to‘g‘ri tarbiya qilish kerak. Bola hali kichikligida qattiqqo‘llikni qattiqqo‘llik deb his qilmaydi. Qattiqqo‘llik qilgani uchun ota- onasidan xafa bo‘lmaydi. O‘z “men”i shakllanib bo‘lgan bola esa urushganingizni yaxshi biladi. Shuning uchun avval bolani faqat erkalatib, keyin qattiqqo‘llik qilinsa, qancha ko‘p koyishsa va jazolashsa, shunchalik ko‘p itoatsiz, qaysar va injiq bo‘lib boradi. Ota- onasidan xafa bo‘lib, ularni eshitishni ham hoxlamaydi. Bu holatdan ota- ona achchiqlanadi, ammo endi bu xatolarni tuzatish ancha qiyin bo‘ladi. Ba‘zi hollarda ota- ona bu holatni tuzata olmaydi, ya‘ni bola erka, qaysar va injiq bo‘lib katta bo‘ladi. Bunday holatni oldini olish uchun bolada “men” tuyg‘usi paydo bo‘lgunicha uni to‘g‘ri tarbiyalamoq shartdir. To‘g‘ri tarbiya qilingan bola jamoaga ham, jamiyatga ham tezda moslashadi.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib shuni aytishim mumkin-ki, “erta ta’lim”da onaning o‘rni, ahamiyati yuqoridir. Biz farzandlarimizni kelajakda yetuk shaxs bo‘lishlari uchun, “erta ta’lim”ni ular tug‘ilgan kundan boshlab qo‘llay boshlashimiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Masaru Ibuka “Uchdan keyin kech” Toshkent. “Akademnashr”2021.
2. Masaru Ibuka “Uchgacha ayni vaqti” Toshkent. “Akademnashr”2021.
3. Ashirova O‘g‘iloy. Bolalarni aqliy rivojlantirishda erta ta’limning ahamiyati. Journal of new century innovations. 2022.
4. Ashirova O‘g‘iloy, Mavlonova Sitorabonu “Bolalarni aqliy faoliyatini yuksaltirish va ularning mustaqilligini rivojlantirishda erta ta’lim, mayda matorika hamda mental arifmetikaning o‘rni”. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI BEKE. 2022.
5. Ashirov O‘g‘iloy. “Erta ta’limni to‘g‘ri qo‘llash orqali bolalarni jamiyatga ijtimoiy moslashtirish”. “INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEARNING AND TEACHING”2022/6 nomli xalqaro konferensiya. 2022

